

ПІДСУМКОВА СЕМЕСТРОВА РОБОТА

8 клас, I семестр

Загальна інструкція щодо виконання роботи

Підсумкова семестрова робота складається з чотирьох субтестів — А - D.

Субтест А містить **5 завдань** різних типів.

Субтест В містить **4 завдання** різних типів.

Субтест С складається з блоків I — II і містить **10 завдань** різних типів.

Субтест D містить **4 завдання** різних типів.

Завдання передбачають надання відповіді шляхом вибору однієї або кількох відповідей чи встановлення відповідності, а також надавати пояснення до певних дій чи виборів з варіантів відповідей.

Інструкція до всіх типів завдань наведена перед роботою.

На виконання всіх завдань відведено **40 хв.**

1. Відповіді на завдання позначаєте / записуйте / зберігаєте у відведених місцях зрозуміло й чітко.

2. Намагайтеся виконати максимальну кількість завдань, раціонально розподіляючи відведений час. Додаткового часу ви не матимете.

3. Після завершення виконання завдань поверніть роботу вчителю / вчительці.

Увага!

**Під час виконання завдань працюйте самостійно і не заважайте іншим.
Пам'ятайте: у випадку виявлення ознак підглядання, списування чи плагіату
вашу роботу не буде зараховано!**

Субтест А

Субтест А складається з 5 завдань.

Виконайте ці завдання відповідно до зазначених нижче правил:

- **завдання 1,4** передбачають вибір ОДНІЄЇ правильної відповіді серед чотирьох варіантів, позначених літерами. Обведіть кружечком правильний, на вашу думку, варіант відповіді.
- **завдання 2,3,5** передбачає встановлення відповідності. До кожного рядка інформації, позначеної цифрою, доберіть відповідник, позначений літерою, і поставте позначки у відведеному місці на перетині відповідних колонок і рядків.

1. Лікарю потрібно дослідити слизову оболонку шлунка, щоб підтвердити діагноз виразки. Який метод найбільш інформативний?

- А Комп'ютерна томографія (КТ)
Б Рентгенографія
В Ультразвукове дослідження (УЗД)
Г Ендоскопія

2. Команда вчених досліджує, чому в деяких родинах діти успадковують схильність до діабету. Установіть відповідність між етапом дослідження спадкової схильності до діабету та галуззю біології, яка відіграє на цьому етапі ключову роль.

		А	Б	В	Г
1 Анатомі	А дослідження родинного дерева	1 ☐	☐	☐	☐
2 Фізіологи	Б вивчення будови підшлункової залози	2 ☐	☐	☐	☐
3 Генетики	В аналіз рівня глюкози в крові	3 ☐	☐	☐	☐
4 Біохіміки	Г аналіз вироблення інсуліну	4 ☐	☐	☐	☐

Прочитайте опис ситуації, наведений нижче, і виконайте завдання. Перед початком завдань уважно читайте інструкції до виконання.

Ситуація

Ви — консультант у медичному центрі діагностики організму людини. Один із пацієнтів скаржиться на загальну слабкість, блідість шкіри та задишку. Лікар провів аналізи та виявив низький рівень гемоглобіну в крові пацієнта.

В аналізах пацієнта кількість еритроцитів збільшилася, але при цьому рівень гемоглобіну (білка, що переносить кисень) знизився. Через це кров стала густішою. Це може ускладнити доставку кисню до тканин і створити додаткове навантаження на серцево-судинну систему.

3. Установіть відповідність між змінами в організмі пацієнта рівнями організації живої матерії та прикладами зі ситуації:

		А	Б	В
1 Молекулярний рівень	А Кількість еритроцитів збільшилася	1 ☐	☐	☐
2 Клітинний рівень	Б Рівень гемоглобіну знизився	2 ☐	☐	☐
3 Тканинний рівень	В Кров стала густішою	3 ☐	☐	☐

4. Яка властивість живого проявляється у змінах складу крові пацієнта?

А ріст

Б спадковість

В розмноження

Г обмін речовин і енергії

5. Розгляньте зображення різних видів тканин.

Рисунок 1 ¹ . Багатошаровий плоский епітелій.	Рисунок 2 ² . М'язова тканина.	Рисунок 3 ³ . Нервова тканина.	Рисунок 4 ⁴ . Сполучна тканина.

Установіть відповідність між тканиною та її функцією, що може змінюватися при нестачі кисню.

- А Підтримує тепловий баланс тіла
- Б Рухова функція (здатність до скорочення)
- В Передають нервові імпульси
- Г Захищає від механічних пошкоджень

	А	Б	В	Г
1	☐	☐	☐	☐
2	☐	☐	☐	☐
3	☐	☐	☐	☐
4	☐	☐	☐	☐

¹ Рисунок 1. Багатошаровий плоский епітелій. Примітка. Автор: Elfosina. Джерело: Вікісховище (зі статті про багатошаровий плоский епітелій). https://en.wikipedia.org/wiki/Stratified_squamous_epithelium#/media/File:Tinci%C3%B3n_hematoxilina-eosina.jpg.

² Рисунок 2. Посмугована (скелетна) м'язова тканина. Примітка. Автор: Luiz Carvalho. Джерело: Вікісховище (зі статті про посмуговану м'язову тканину). URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Striated_muscle_tissue#/media/File:Skeletal_striated_muscle.jpg.

³ Рисунок 3. Нервова тканина (моторний нейрон спинного мозку). Примітка. Автор: Wellcome Collection (Адаптовано з колекції). Джерело: Вікісховище. URL: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Nervous_Tissue_Spinal_Cord_Motor_Neuron_\(41850850342\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Nervous_Tissue_Spinal_Cord_Motor_Neuron_(41850850342).jpg).

⁴ Рисунок 4. Сполучна тканина (жирова тканина). Примітка. Автор: Wellcome Collection (Адаптовано з колекції). Джерело: Вікісховище. URL: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Connective_Tissue_Adipose_\(41066512834\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Connective_Tissue_Adipose_(41066512834).jpg)

Субтест В

Субтест В складається з 4 завдань.

Виконайте ці завдання відповідно до зазначених нижче правил:

- **завдання 6** передбачає вибір ОДНІЄЇ правильної відповіді серед **чотирьох** варіантів, позначених літерами. Обведіть кружечком правильний, на вашу думку, варіант відповіді;
- **завдання 7** передбачає вибір варіантів відповіді із запропонованих щодо приналежності до кожного твердження;
- **завдання 8, 9** передбачають поставити позначки в таблиці відповідей до завдань на перетині відповідних рядків (цифри) і колонок (буки). **Цифрі 1** має відповідати вибрана вами перша подія, **цифрі 2** – друга, **цифрі 3** – третя, **цифрі 4** – четверта.

Прочитайте опис ситуації, наведений нижче, і виконайте завдання. Перед початком завдань уважно читайте інструкції до виконання.

Ситуація.

Восьмикласниця Олена готується до важливої контрольної роботи з математики. Вона трохи хвилюється. Коли вчителька почала роздавати завдання, Олена відчула, як її серце закалатало швидше, долоні стали вологими, а дихання прискорилося. Її зіниці мимоволі розширилися, а погляд загострився на аркуші із завданнями. Учениця зробила глибокий вдих, серцебиття сповільнилося. Олена зосередилася й почала розв'язувати першу задачу. Поступово хвилювання зникло, і дівчина повністю занурилася в роботу

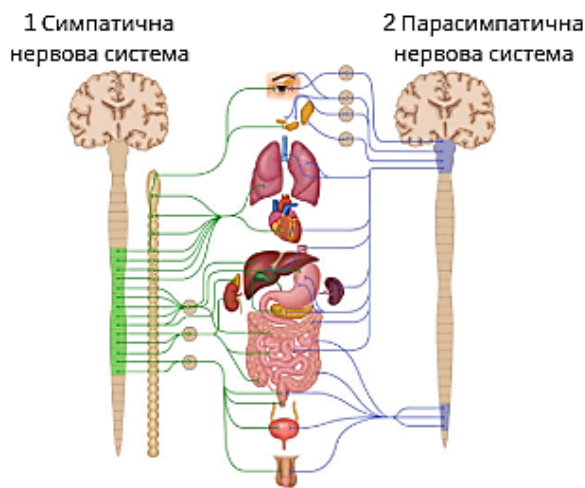

Рисунок 5⁵. Автономна нервова система.

⁵ Рисунок 5. Автономна нервова система. Примітка. Адаптовано з джерела підручника: «Біологія. 8 клас» авторів Матяш Н., Остапченко Л., Пасічниченко О., Балан П., 2021.

6. Який гормон спричинив фізіологічні зміни в організмі Олени (прискорене серцебиття, пітливість долонь) у відповідь на стресову ситуацію?

- А Інсулін
- Б Тироксин
- В Адреналін
- Г Кортизон

7. Організм Олени пройшов через дві фази: фазу стресу та фазу адаптації. Установити відповідність між домінантною ланкою автономної нервової системи та фізіологічною реакцією Олени. (Одне твердження зайве).

- 1 Симпатична нервова система
- 2 Парасимпатична нервова система

- А Серце закалатало швидше
- Б Дихання прискорилося
- В Зіниці звужилися
- Г Серцебиття сповільнилося
- Д Долоні спітніли
- Е Хвилювання зникло

	А	Б	В	Г	Д	Е
1	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2	☐	☐	☐	☐	☐	☐

8. На прикладі ситуації з Оленою встановіть послідовність взаємодії нервової та гуморальної регуляції

	А	Б	В	Г
А У кров надходять біологічно активні речовини (гормони), що запускають реакцію всього організму.	☐	☐	☐	☐
Б Фоторецептори ока Олени фіксують завдання контрольної, надсилаючи сигнал до центральної нервової системи.	☐	☐	☐	☐
В Гормони з потоком крові досягають клітин-мішеней, викликаючи фізіологічні зміни (прискорене серцебиття, дихання).	☐	☐	☐	☐
Г Центральна нервова система надсилає виконавчі команди по нервових волокнах до залоз внутрішньої секреції.	☐	☐	☐	☐

Прочитайте опис ситуації, наведений нижче, і виконайте завдання. Перед початком завдань уважно читайте інструкції до виконання.

Ситуація

Ти — консультант з адаптації для спортсменів, які готуються до змагань у високогірній місцевості. Ваш клієнт — бігун на довгі дистанції, який ніколи не тренувався в горах. Він запитує, що відбуватиметься з його тілом після приїзду й чому важливо дати йому час на акліматизацію. Використовуючи свої знання про адаптацію організму, поясніть спортсмену послідовність процесів, які відбуватимуться в його тілі.

9. Розташуйте етапи адаптації людини до нових умов середовища (високогір'я) в правильному порядку.

	А	Б	В	Г
А Організм реагує — пришвидшуються дихання, робота серця, прискорюється пульс.	☐	☐	☐	☐
Б Спеціальні рецептори організму фіксують зниження парціального тиску кисню в крові.	☐	☐	☐	☐
В Заняття в більш спокійному режимі, коригування харчування та графіку відпочинку.	☐	☐	☐	☐
Г Організм пристосовується — функції стабілізуються на новому рівні.	☐	☐	☐	☐

Субтест С

Субтест С складається з блоків І - ІІ та містить 9 завдань

Виконайте завдання відповідно до зазначених нижче правил:

- **завдання 11-12, 14-17** передбачають вибір ОДНІЄЇ правильної відповіді серед чотирьох варіантів, позначених літерами. Обведіть кружечком правильний, на вашу думку, варіант відповіді;

- завдання 17 передбачає коротку письмову відповідь. Виконуючи його, запишіть у спеціально відведеному місці свою відповідь;
- завдання 13, 18-19 передбачають надання розгорнутої письмової відповіді. Виконуючи його, запишіть у спеціально відведеному місці приклади, наведіть аргументи чи пояснення відповідно до умови.

Блок I

Прочитайте опис ситуації, наведений нижче, і виконайте завдання. Перед початком завдань уважно читайте інструкції до виконання.

Ситуація.

Олег, учень 8-го класу, займається плаванням. Він вирішив самостійно скласти свій раціон, щоб отримувати достатньо енергії для тренувань і підтримувати здоров'я. Середня добова норма калорій для хлопця його віку з помірною активністю становить приблизно 2500 ккал, а з високою активністю цей показник збільшується на 10%.

Таблиця: Енергетична цінність 100 г продуктів

Продукт	Білки (г)	Жири (г)	Вуглеводи (г)	Калорійність (ккал)
Куряче філе	23	2	0	113
Гречка	13	3	68	343
Яблуко	0,4	0,4	11	52
Молоко (3,2%)	2,8	3,2	4,7	60
Шоколад молочний	7	35	54	550

10. Якою є загальна добова потреба Олега в енергії з урахуванням тренувань?

- А 2050 ккал
- Б 2500 ккал
- В 2750 ккал
- Г 3400 ккал

11. Користуючись таблицею, визначте, який із запропонованих продуктів є найбагатшим джерелом вуглеводів?

А Куряче філе

Б Гречка

В Яблуко

Г Шоколад молочний

12. Чому в раціоні такого спортсмена, як Олег, важливо поєднувати продукти, багаті на білки (наприклад, куряче філе), з продуктами, багатими на вуглеводи (наприклад, гречка)?

А Білки є джерелом енергії, а вуглеводи є головним матеріалом для м'язів.

Б Білки не можуть повноцінно засвоюватись організмом без вуглеводів.

В Білки – це матеріал для м'язів, а вуглеводи – важливе паливо для тренувань.

Г Білки легко перетворюються на енергію замість вуглеводів для роботи м'язів.

13. Допоможіть Олегу скласти обід, який міститиме приблизно 700 ккал та приблизно 65 г білка та буде складатися щонайменше з трьох продуктів з таблиці. Виходячи з даних таблиці, напишіть ваші розрахунки (може бути розходження 10% -ї точності ккал).

Блок II

Прочитайте опис ситуації, наведений нижче, і виконайте завдання. Перед початком завдань уважно читайте інструкції до виконання.

Ситуація. Учні провели експеримент, щоб дослідити дію ферментів на вуглеводи. Вони взяли три пробірки й налили в кожну однакову кількість крохмального клейстеру.

- У пробірку №1 додали слину.
- У пробірку №2 додали шлунковий сік.
- У пробірку №3 додали дистильовану воду.

Всі три пробірки помістили на 30 хвилин на водяну баню за температури 38 °С. Після цього в кожну пробірку додали кілька крапель розчину йоду.

Результати після додавання розчину йоду наведено в таблиці.

№ пробірки	Вміст пробірки	Колір розчину після додавання йоду
1	Крохмаль + слина	Не змінився (залишився жовтувато-коричневим)
2	Крохмаль + шлунковий сік	Синій
3	Крохмаль + вода	Синій

Графік залежності активності ферментів від температури

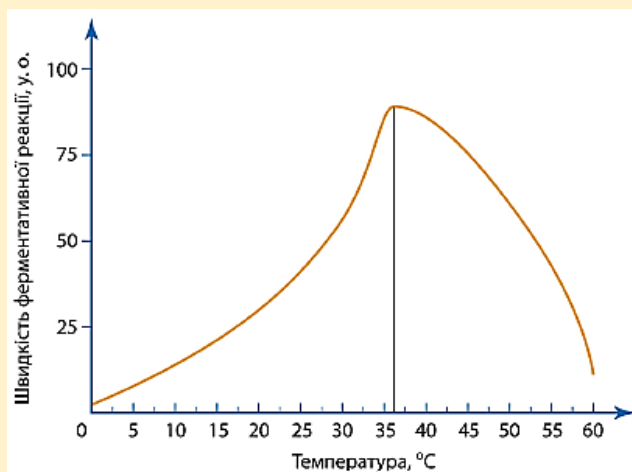

Рисунок 6⁶. Графік залежності активності ферментів від температури.

⁶ Рисунок 6. Графік залежності активності ферментів від температури. Примітка.Джелело: Створено автором.

14. Яку гіпотезу перевіряли учні в цьому експерименті?

- А** Якщо додати слину, то розщеплюється крохмаль і змінюється колір.
- Б** Якщо додати шлунковий сік, то реакція буде протікати швидше.
- В** Якщо температура для реакції оптимальна, то розчин буде кольору йоду.
- Г** Якщо час для проведення реакції достатній, то розчин буде синього кольору.

15. Що є незалежною змінною (умовою, яку змінювали дослідники) в цьому експерименті?

- А** тип травного соку
- Б** температура водяної бані
- В** зміна кольору розчину
- Г** час проведення експерименту

16. Згідно результатами експерименту, які травні соків беруть участь у розщепленні крохмалю?

- А** Тільки шлунковий сік
- Б** Тільки слина.
- В** Обидва травних соки.
- Г** Жоден із використаних у дослідженні

17. Поясніть, чому учні обрали для свого дослідження температуру 38 °С.

---

18. Яку функцію виконує пробірка №3 в цьому експерименті?

---

19. Запропонуйте, як потрібно змінити умови експерименту в пробірці №2 (Крохмаль + шлунковий сік), щоб перевірити дію ферментів шлунка.

Субтест D

Субтест D складається з 4 завдань.

Виконайте ці завдання відповідно до зазначених нижче правил:

- **завдання 20** передбачає вибір ТРЬОХ правильних відповідей серед **шести** варіантів, позначених літерами. Обведіть кружечком правильний, на вашу думку, варіант відповіді.
- **завдання 21** передбачає вибір ОДНІЄЇ правильної відповіді серед чотирьох варіантів, позначених літерами. Обведіть кружечком правильний, на вашу думку, варіант відповіді.
- **завдання 22** передбачає встановлення правильної послідовності етапів розвитку скелета. Цифрі 1 має відповідати 1 перший етап розвитку скелета, цифрі 2 - другий, цифрі 3 - третій етап.
- **завдання 23** передбачає **коротку письмову** відповідь. Виконуючи його, запишіть у спеціально відведеному місці свою відповідь.

Прочитайте опис ситуації, наведений нижче, і виконайте завдання. Перед початком завдань уважно читайте інструкції до виконання.

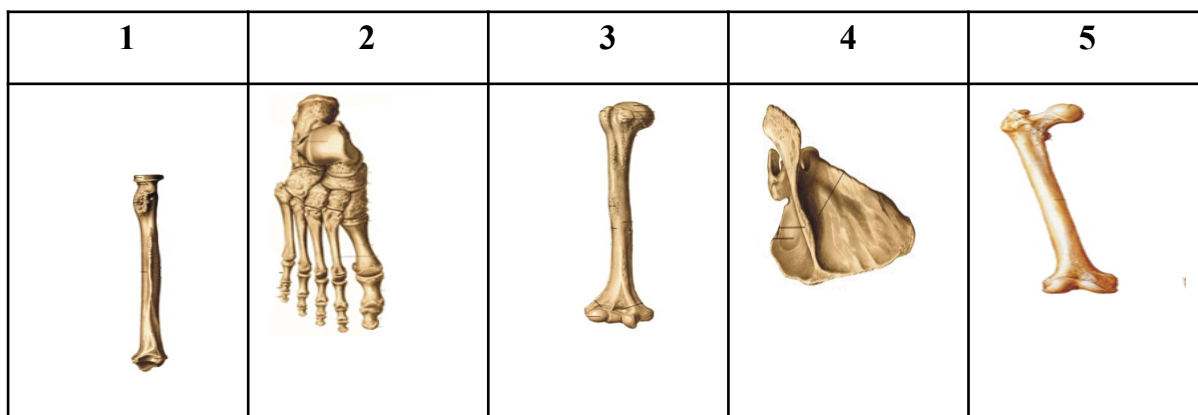
Ситуація.

Ви — головний розробник у команді, яка створює інтерактивну 3D-модель людського скелета для віртуальної екскурсії до музею біології. Ваша аудиторія — учні 8-го класу, тому важливо зробити модель не лише науково точною, а й цікавою для вивчення. Під час екскурсії відвідувачі зможуть дослідити два ключові розділи:

Розділ "Анатомія": учні зможуть розглянути скелет людини в деталях — зблизька дослідити кожную кістку, дізнатися її назву, функцію та розташування в тілі.

Розділ "Розвиток": інтерактивна анімована інфографіка покаже, як формується людський скелет — від перших тижнів ембріонального розвитку до моменту народження.

20. Ви створюєте 3D-модель скелета людини. Щоб модель була точною, потрібно правильно об'єднати кістки, які належать до скелета верхньої кінцівки.

Рисунки 7–11⁷. Мікрофотографії.

Оберіть три кістки, що належать до скелета верхньої вільної кінцівки:

- А** стегнова кістка
- Б** променева кістка
- В** лопатка
- Г** плечова кістка
- Д** кістки стопи

21. У музей до винахідників прийшли восьмикласники. Ірина, Олександр та Андрій вирішили похизуватися своїми знаннями про нервову тканину.

Ірина: «Клітини нервової тканини передають сигнали між різними частинами тіла».

Олександр: «Клітини нервової тканини можуть мати довгі відростки».

Андрій: «Нервова тканина складається з одного типу клітин — нейронів».

Хто із восьмикласників мав рацію?

- А** усі помиляються

⁷ Рисунки 7–11. Мікрофотографії. Примітка. Джерело: Адаптовано з навчальних матеріалів у Репозитарії Тернопільського національного медичного університету (ТНМУ).

URL: <https://repository.tdmu.edu.ua/bitstream/handle/1/9228/0261.jpg?sequence=1&isAllowed=y>

Б Ірина та Олександр
В Олександр та Андрій
Г усі мають рацію

22. Допоможи винахідникам інтерактивної 3D-моделі правильно розташувати етапи формування та з'єднання кісток черепа в хронологічному порядку, щоб модель виглядала реалістично.

<p>А У немовляти між кістками черепа залишаються м'які сполучнотканинні ділянки — тім'ячка.</p> <p>Б Кістки черепа поступово зростаються між собою за допомогою швів.</p> <p>В У дорослої людини череп утворює цілісну нерухому конструкцію.</p> <p>Г Під час внутрішньоутробного розвитку формуються окремі кісткові пластини черепа.</p>	<table><tr><th></th><th>А</th><th>Б</th><th>В</th><th>Г</th></tr><tr><td>1</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td></tr><tr><td>2</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td></tr><tr><td>3</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td></tr><tr><td>4</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td></tr></table>		А	Б	В	Г	1	☐	☐	☐	☐	2	☐	☐	☐	☐	3	☐	☐	☐	☐	4	☐	☐	☐	☐
	А	Б	В	Г																						
1	☐	☐	☐	☐																						
2	☐	☐	☐	☐																						
3	☐	☐	☐	☐																						
4	☐	☐	☐	☐																						

23. На етапі збірки інтерактивної моделі скелета загубився один сегмент. Напишіть назву загубленого сегмента, що позначений літерою “а” на малюнку.

Рисунок 12⁸. Загублений сегмент.

Увага!

Ви завершили виконання роботи. Якщо у вас залишився час — перевірте відповіді, у яких сумніваєтеся, а також переконайтеся, що ви зафіксували всі відповіді. Завершіть роботу за вказівкою вчителя / вчительки.

⁸ Рисунок 12. Загублений сегмент. Примітка. Джерело: Адаптовано з навчальних матеріалів у Репозитарії Тернопільського національного медичного університету (ТНМУ).
URL: <https://repository.tdmu.edu.ua/bitstream/handle/1/9228/0261.jpg?sequence=1&isAllowed=y>